С. Шолохове. Одвідано 1928 р. Велике село, де ще недавно було багато мальовання, але тепер ним уже не цікавляться; де-не-де по окремих хатах можна знайти то мальовання-килим, то мальовання печі. Згадки про той час, коли в селі захоплювалися мальованням, ще зовсім свіжі серед селянок; ще живі імення тих, що славилися своїми мальованнями і розмальовували не тільки свої, а й чужі хати. Це селянки років 35—45. Ті лишки від мальовання, що їх можна тут бачити, виконані глинянними фарбами, бо селяни вже не витрачаються на купівлю фарб, а користуються з того, що є напохваті, як і в с. Покровському.

С. Базавлук. Одвідано 1928 р. Побачити мальовання місцевих селянок не пощастило. Те мальовання, що є тут у небагатьох хатах, виконали селянки родом з с. Олександрівки, що поприходили сюди одружившися. Їхнє мальовання цікавить людність і їх запрошують найближчі сусідки розмалювати й їхню хату.

Села Сулицьке та Лапинка. Одвідано 1928 р. Двоє суміжних сіл, що містяться біля самого м. Нікополя. Мальовання перевелося, затримавшися у тих селянок, що походять з с.с. Капулівки, Олексіївки, багатих і досі на мальовання. Мальовання рідного села виховало в них любов до вквітчання хати. Вона не зникає, дарма що їхні сусідки, місцеві селянки, перестали вже квітчати хати; замість того вони купують фабричні вироби в місті та ними оздоблюють свої хати.

Ново-Іванівське (Рябошапка). Одвідано 1928 р. Мальовання переводиться, але трапляється ще мальовання-шпалери, мальовання печі. Фарби — глина, сажа, синька.

КАМ'ЯНСЬКА ТА ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОКРУГИ.

По селах цих округ малюють головно аніліновими фарбами. Глини вживають, підводячи печі і забарвлюючи тло на тім мальованні-килимах, що трапляються тут дуже нечасто. З мальовання — найчастіше мальовання печей.

С. Кам'янське (Кам'янської окр.). Одвідано 1925, 1926 р.р. Мальовання дуже багато. Трапляється переважно мальовання печі,— його подибуємо трохи чи не в кожній хаті. Усе мальовання всередині, і тільки на одній хаті був орнаментальний фриз на надвірніх стінах. Можна знайти всі ґатунки мальовання, окрім мальовання-килимів. Звичайно самі господині розмальовують свої хати, але є серед селянок у Кам'янському такі, що вирушають у сусідні села, там мажуть і малюють. У базарі в Кам'янському продають мальовання на папері.

С. Романкове (Кам'янської окр.). Одвідано 1925, 1926 р.р. Село багате на ті самі ґатунки розмальовання, що й с. Кам'янське. Є відомі майстрині: вони, коли їх запросять, розмальовують хати і в своєму селі й по сусідніх.

Села Миколаївка і Благовіщенка (Кам'янської окр.). Одвідано 1926 р. Мальовання трапляється чимало. Переважає мальовання печі. Малюють самі господині. Трапляється мальовання на папері,— творчість с. Петрівки,— ним обліплюють печі.

С. Авули (Кам'янської окр.). Одвідано 1926 р. Село багате на мальовання. Розмальованих хат дуже багато. Є майстрині, що вирізняються з-поміж інших як умілі малювальниці. Особливо відома одна; стиль її мальовання одрізняється від стилів інших (табл. XLVI). Селянки цікавляться її мальованням, багато про нього говорять, одним воно до вподоби, інші його не похвалюють. Це й позначається на мальованні села: в одних прийнято отой стиль, в інших не прийнято, а є й таке мальовання, де цей вплив тільки відбивається.

Окрім анілінових фарб, малюючи, уживають бронзової позолоти.

С. Петриківка (Дніпропетровської окр.). Одвідано 1926, 1927, 1928 р.р. Село багате на мальовання. Мальованням орнаментують головно печі, вікна та сволок. Як уже сказано вище, мальовання роблять на аркушевому папері. Ним і обліплюють зазначені частини хати, а мальовані паперові рушники вішають над вікнами. Мальовання на папері замінило мальовання на самому ґрунті стіни, що було тут ще 1913 р. Селянки, що малюють і продають свої вироби, відомі на селі. Не бувши задоволені з місцевого ринку, вони їх продають також у базарах по сусідніх селах. Серед мотивів, звичайних для всіх сіл, тобто серед рослинних і геометричних мотивів, дають також малюнок людської постаті, а саме українки в національному вбранні. Особливо талановита одна майстриня (табл. XXXI, XXXII); її роботу скуповували давніш ті селянки, що продавали й продають тепер свої вироби. Отже, її творчість правила за зразок, що на ньому вчилися її односельчанки. Тепер вона малює вже нечасто.

На селі малюють аніліновими фарбами. Згадана селянка, вживаючи анілінових фарб, не завсіди вживає їх у чистому вигляді, як це роблять інші, а щоб здобути певну тональність, вона їх змішує. Вона вживає також золота та срібла бронзового, чого інші не роблять.

С. Єлисаветівка (Дніпропетровської окр.). Одвідано 1926 р. Мальовання серед людности поширене. Малюють переважно на стінному ґрунті, але трапляються також печі, обліплені мальованням на папері, і паперові мальовані рушники. Усе це купується в петриківських селянок. Серед місцевих майстринь є вславлені, що залюбки розмальовують не тільки свої хати, а й чужі (за плату). Трапляються всі ґатунки мальовання, але головно — розмальовують печі. Вживають аніліни, а в мальованні-килимах, що тут трапляються, хоч і не часто, щоб забарвити тло, вживають глин.

КРЕМЕНЧУЦЬКА ОКРУГА.

Одвідано 1928 р. У цій окрузі досліджено двоє сусідніх сіл — велике село, Мишурин Ріг, і менше, с. Калужине. У Мишуриному Розі мальовання вимирає, в селі Калужиному воно вже зникло, а славу колишніх добрих виконавиць мальовання мають старенні баби років 70—80. У Мишуриному Розі,